

Advies

DATUM 10 november 2014

VOLGNUMMER 2014-2015/03

COMMISSIE Commissie voor Wonen,
Armoedebeleid en Gelijke
Kansen

Maak de kinderen achter de woonbeleidsplannen zichtbaar

Viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, Liesbeth Homans, diende op 24 oktober 2014 haar beleidsnota Wonen 2014-2019 in bij het Vlaams Parlement.

Recht op wonen is een mensenrecht en staat in de grondwet. Het staat ook centraal in het decreet over de Vlaamse Wooncode. Niet alleen volwassenen hebben recht op wonen. Ook kinderen en jongeren hebben dat recht.

Het kinderrechtenverdrag beschouwt minderjarigen als rechtssubject en waarborgt een aantal van hun sociaal-economische rechten, zoals het recht op een behoorlijke levensstandaard.

Het kinderrechtenverdrag erkent de bijzondere positie van ouders en de afhankelijk positie van kinderen ten aanzien van hun ouder(s). Het Verdrag stelt dat de ouders primair verantwoordelijk zijn voor een passende levensstandaard voor hun kind, en dat de overheid de ouders moet ondersteunen wanneer dit niet lukt.

In dit advies geven we suggesties bij de beleidsnota Wonen. Vanuit het kinderrechtenverdrag en het perspectief van kinderen pleiten we voor een grotere zichtbaarheid van de positie van kinderen in het Vlaamse woonbeleid. Zichtbaarheid zowel in cijfers als in de gevolgen van beleidsmaatregelen voor het leven van kinderen en jongeren.

Het Kinderrechtencommissariaat beveelt aan:

- Het recht op wonen van kinderen te garanderen door:
 - Een kinderrechentoeets in te voeren
 - De integratie ervan in het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan
 - Te overleggen met justitie zodat er een duidelijk zicht komt op het aantal kinderen dat effectief uit huis gezet wordt

- **Sterk in te zetten op een woonzekerheid voor kinderen en hun ouders door:**
 - Oog te hebben voor de dubbele afhankelijkheid van kinderen
 - Het recht op wonen van kinderen niet geïsoleerd te benaderen, ook andere rechten komen in het geding zoals onderwijs en gezondheidszorg
 - Kinderen niet de dupe te maken van de rechtsvaardigheidstoets
 - De taaltest van hun ouders niet te koppelen aan het recht op wonen van kinderen
- **Initiatieven uit te tekenen die de woonkwaliteit structureel opkrikken, dat komt ook kinderen ten goede.**
- **Te blijven investeren in het sociaal woonaanbod**
- **Er alles aan te doen om thuisloosheid te voorkomen door:**
 - Te blijven samenwerken met het beleidsdomein Welzijn
 - De Europese 'ending homelessness' strategie toe te passen
 - Voorbeeld te nemen aan Zweden en Canada om thuisloosheid van kinderen uit te bannen
- **Om, zoals ze van plan is, werk te maken van de promotie van het aanbod van sociaal wonen**
- **Verder in te zetten op het woonwagenbeleid zodat kinderen van woonwagenbewoners niet verdreven worden en daardoor andere rechten ontberen.**
- **Om, zoals ze van plan is, het samenleven in sociale woonwijken via burgerparticipatie te verbeteren**

1. Ook kinderen hebben recht op wonen

De beleidsnota Wonen expliciteert en concretiseert op verschillende plaatsen het recht op wonen. Op doelstellingsniveau wil de Vlaamse overheid de woonzekerheid van de private en de sociale huurder bevorderen. Ze erkent het primaire belang van goede huisvesting in de strijd tegen armoede. Ze heeft aandacht voor de optimalisatie van de woonkwaliteit en wenst woonkwaliteitsproblemen aan te pakken.

Tegelijk missen we een directe link naar het recht op wonen vanuit kindperspectief. De beleidsnota spreekt vooral over huurders en verhuurders. We missen een explicitering van de mensen, de gezinnen en de kinderen die achter de huurders schuilgaan. Ook missen we aandacht en concrete beleidsplannen voor de groep jongeren die door omstandigheden niet meer bij hun ouders kunnen wonen maar die wel, mits begeleiding, beroep kunnen doen op een sociale woning.

Hoeveel ouders, kinderen en jongeren hebben nood aan een woning? Hoeveel staan er op een wachtlijst? Wie doet beroep op nachtopvang, winteropvang? Hoeveel kinderen zijn daarbij betrokken en stromen ze snel door naar een woning? Hoeveel effectieve uithuiszettingen zijn er en wat is het aantal betrokken kinderen?

In de beleidsnota missen we data die ons informeren over het aantal keren dat het recht op wonen van mensen, gezinnen en kinderen in het gedrang komt. We missen plannen die de uitbouw van zo'n soort gegevensverzameling mogelijk maakt.

1.1. Is er ruimte voor een kinderrechtentoets?

Ideaal ondergaat de beleidsnota een jeugd- en kinderrechtentoets of komt er nog een Jeugd- en Kinderrechtenrapportage, ook al is de Vlaamse regering daartoe niet verplicht. Dankzij zo'n toets zou de Vlaamse overheid meer zicht krijgen op de groep kinderen die achter de beleidsplannen en maatregelen schuilgaat.

1.2. Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan biedt opportuniteiten

We hopen op een goede samenwerking tussen de beleidsdomeinen wonen en jeugd. Het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan (JKP) kan deze samenwerking stroomlijnen. Anderhalf jaar na de aanvang van een nieuwe legislatuur moet de Vlaamse regering, en dus ook de minister van wonen, haar integraal beleidsplan uittekenen ten aanzien van kinderen en jongeren.

1.3. Overleg met justitie dringt zich op

We vragen aan de minister om in overleg te gaan met de minister van justitie. Dankzij de inspanningen van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) heeft Vlaanderen zicht op het aantal wooneenheden achter de vorderingen tot uithuiszetting. Vlaanderen heeft geen zicht op de effectieve uithuiszettingen, ook niet op het aantal mensen en kinderen die achter deze vorderingen schuilgaan. Rechtbanken hebben daar wel zicht op, maar verzamelen daarover geen statistieken.

2. Woonzekerheid bevorderen: mag het wat meer zijn?

De Vlaamse regering wil de woonzekerheid van de huurder bevorderen. Ze blijft kiezen voor een huursubsidie voor huurders met een laag inkomen, gecombineerd met een specifieke behoefte. Ook behoudt ze de Vlaamse huurpremie voor zittende huurders op de private huurmarkt met een zeer laag inkomen, die 4 jaar of langer wachten op de toewijzing van een sociale huurwoning.

Wel streeft ze naar een betere afstemming tussen huursubsidies en huurpremies met als doel een tijdelijke ondersteuning van degenen die het echt nodig hebben, te realiseren. En de automatische rechtentoekenning meer mogelijk te maken.

Daarnaast streeft de Vlaamse regering naar een meer rechtvaardige toegang tot sociale huurwoningen. Ze wenst sociale huurwoningen te reserveren voor mensen, gezinnen en kinderen die het echt nodig hebben, en doet dat door:

- De perceptie bij te sturen dat het huren van een sociale huurwoning voor het leven is, ook al behoort men niet meer tot de doelgroep van de sociale huisvesting.
- Na te gaan of de taalbereidheidsvoorwaarde aan een attest of een bewezen resultaat kan gekoppeld worden in plaats van een inspanningsverbintenis.
- De uitzonderingen bij eigendomsvoorwaarden bij te schaven zodat misbruiken via constructies niet meer kunnen plaatsvinden.
- De sociale woningen meer af te stemmen op de gezinssamenstelling, omdat woonbehoeften evolueren over de tijd.

- Domicilie en sociale fraude aan te pakken.
- Informatie-uitwisseling met andere instanties te bevorderen om zicht te krijgen op binnenlandse en buitenlandse eigendommen.

De woonzekerheid bevorderen vraagt meer dan een rechtvaardigheidstoets en afstemming. Zeker als de geplande maatregelen ertoe kunnen leiden dat mensen, gezinnen en kinderen uit huis worden gezet, moet de Vlaamse regering dubbel voorzichtig tewerk gaan bij de uitvoering van deze maatregelen.

2.1. Oog hebben voor dubbele afhankelijkheid van kinderen

De Vlaamse regering moet oog hebben voor het perspectief van kinderen en hun recht op wonen. We vragen om extra aandacht voor de kwetsbare en afhankelijke positie van de betrokken kinderen.

Wanneer de Vlaamse overheid strikter wil toezien op het genot van de voordelen van de sociale zekerheid en de voorwaarden die daaraan gekoppeld zijn, dan hopen we dat ze rekening houdt met de dubbele afhankelijke positie van de betrokken kinderen. Ze zijn afhankelijk van de mogelijkheden die hun ouders en de overheid hen bieden.

2.2. Het recht op wonen staat niet alleen

Mensen zijn niet alleen huurder, ze zijn ook vaak ouder die zorg dragen voor hun kinderen. Komt het recht op wonen van de ouder in het gedrang dan komt niet alleen het recht op wonen van hun kinderen in het gedrang, maar ook hun recht op een passende levensstandaard, hun recht op de ruimst mogelijke ontwikkeling en gezondheidszorg en de continuïteit van hun recht op onderwijs.

2.3. Rechtvaardigheidstoets mag woonzekerheid niet ondermijnen

Omwille van de woonzekerheid vragen we aan de overheid pas tot een uithuiszetting over te gaan na een fase van begeleiding en na garantie op een alternatieve woning voor de betrokken gezinnen en kinderen.

2.4. Koppel recht op wonen niet aan taaltest

Koppel het recht op wonen niet aan een taalattest voor de ouders. Hierdoor komt het recht op wonen van gezinnen en kinderen op de helling te staan. We formuleren voorbehoud bij de invoering van een taaltest wanneer deze zware gevolgen heeft op het recht op wonen. Ook hier pleit het Kinderrechtencommissariaat voor respect voor het kindperspectief. Kinderen van anderstalige ouders lopen meestal school in een Vlaamse school, een plek waar ze Nederlands leren en taalvaardigheden verwerven.

3. Krik de woonkwaliteit structureel op

De Vlaamse regering wenst de procedures voor ongeschikt- of onbewoonbaarverklaring door de gemeentes te vereenvoudigen. Ze zal een consistent beleid voeren rond minimum kwaliteitsnormen. En ze wil meer zicht krijgen op de oorzaken van woonkwaliteitsproblemen en onbewoonbaarverklaring.

De Vlaamse regering wil een beleid dat de huurder meer responsabiliseert. Wanneer de oorzaak van de woonkwaliteitsproblemen bij de huurder ligt, dan kan er volgens de Vlaamse regering geen sprake zijn van een recht op huursubsidie, een huurpremie of voorrang bij toewijzing van een sociale huurwoning.

We hopen dat de Vlaamse regering ook hier niet drastisch te werk zal gaan. Ook in deze vragen we aandacht voor de positie van kinderen. Beperkt men de toegang tot sociale huisvesting of financiële ondersteuning dan treft men niet alleen 'huurders' maar ook kinderen.

Cijfers in de omgevingsanalyse wijzen op de noodzaak tot een structurele aanpak van woonkwaliteitsproblemen. 20% van de Vlaamse bevolking leeft in een woning met structurele gebreken aan het dak, de ramen, deuren en muren, zonder adequate verwarming, met een gebrek aan elementair comfort of met een gebrek aan ruimte. Deze vaak precaire woonomstandigheden vragen een meerzijdige aanpak. We betreuren dat de beleidsnota weinig initiatieven opzet om de woonkwaliteit structureel op te krikken. Dit vraagt een beleid waarin eenieder verantwoordelijkheid evenveel aandacht krijgt: die van de huurder, de verhuurder en de overheid.

4. Blijf investeren in uitbreiding sociaal woonaanbod

Sinds jaren erkent de Vlaamse overheid het recht op wonen. In eerste instantie kijkt de overheid naar het gezin om het recht op wonen van kinderen te realiseren. Ervaren ouders daarbij problemen dan springt de overheid in meer of mindere mate bij. Ze zorgt voor sociale woningen. Ze komt tegemoet met huursubsidies en -premies, ze helpt bij renovatiekosten of de aankoop van een woning.

De laatste jaren erkende de Vlaamse overheid steeds vaker het recht op wonen van kinderen zelf. Jongeren die omwille van problemen niet bij hun ouders kunnen wonen, kunnen beroep doen op een sociale woning, mits begeleiding.

We vragen aan de Vlaamse overheid om te blijven kiezen voor een sociaal woonbeleid. We onderschrijven de vraag van VVSG naar meer ondersteuning van lokale besturen in de uitbouw van een sociaal woonbeleid.

De VVSG stelt:

Mensen met een laag inkomen vinden moeilijk nieuwe huisvesting: er zijn te weinig sociale woningen en op de private huurmarkt is huren duur en/of zijn de woningen van te lage kwaliteit. Ook de laagste inkomens moeten naar omhoog, minstens tot het niveau van de Europese armoedegrens, en de huurpremie en -subsidie moeten verder worden uitgebreid. De VVSG

hoopt ook dat meer verhuurders tot het huurgarantiefonds zullen toetreden.¹

5. Blijf inzetten op preventie van thuisloosheid

5.1. Pas de Europese 'ending homelessness'-strategie toe

We vragen aan de Vlaamse overheid om te blijven inzetten op het vermijden van thuisloosheid. Ideaal houdt ze rekening met de Europese strategieën bij het bestrijden en voorkomen van thuisloosheid. Deze zijn:

- Niemand mag genoodzaakt zijn om tegen zijn wil op straat te moeten overnachten bij gebrek aan opvang die aangepast is aan zijn situatie.
- Niemand mag genoodzaakt zijn om langer dan nodig te moeten verblijven in de opvang bij gebrek aan doorstromingsmogelijkheid naar (begeleid) wonen.
- Niemand mag uit een instelling ontslagen worden (ziekenhuis, psychiatrie, gevangenis, jeugdinstituut, ...) zonder voldoende nazorg en een oplossing voor zijn woonsituatie.
- Niemand mag uit huis gezet worden bij gebrek aan begeleidings- en herhuisvestingsmogelijkheden.
- Niemand die jongvolwassen wordt of is mag thuisloos worden als gevolg van de overgangssituatie naar zelfstandigheid².

5.2. Blijf samenwerken met welzijn

Het is belangrijk dat de beleidsdomeinen wonen en welzijn nauw samen werken. Voorheen waren er projectmiddelen om uithuiszetting te vermijden en het recht op wonen te vrijwaren.

De projecten hebben als doel woonvaardigheden aan te leren, doorstromen van een aantal zorgaanbodvormen naar sociale huisvesting te verbeteren en zelfstandig wonen van kwetsbare huurders (in de sociale huisvesting) te begeleiden.

De evaluatie in 2013 van de proefprojecten bracht mooie resultaten op. De grote meerderheid van de begeleidingen werd met succes afgerond. Dankzij deze projecten daalde de uithuiszetting tot 70%. Momenteel is een tweede evaluatie van de projecten gaande.

We hopen dat de Vlaamse overheid bij een uithuiszetting altijd eerst de piste voor begeleiding bewandelt vooraleer ze een weinig correcte huurder uit huis zet.

We hopen dat de tweede evaluatie van de proefprojecten resulteert in een verankering van succesvolle praktijken. Ook hopen we dat de evaluatie oog heeft voor een vertaling van de succesfactoren naar de private woningmarkt, bijvoorbeeld via promotie van de projecten bij de vrederechters en OCMW medewerkers.

Ideaal heeft de evaluatie ook aandacht voor de positie van de betrokken kinderen. Hoeveel kinderen werden niet uit huis gezet dankzij deze

¹ [http://www.vvsg.be/publicaties/VVSG-week/Documents/VVSG-week%20nr%2023%20\(10%20tot%2016%20juni%202014\).pdf](http://www.vvsg.be/publicaties/VVSG-week/Documents/VVSG-week%20nr%2023%20(10%20tot%2016%20juni%202014).pdf)

² Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. *Thuisloosheid dan beëindigd worden*. Een overzicht van Europese strategieën bij het bestrijden en voorkomen van thuisloosheid. Januari 2010. www.steunpunt.be.

proefprojecten? Hoeveel kinderen kunnen naar hun school blijven gaan dankzij deze projecten? Hoeveel jongeren kunnen zelfstandig blijven wonen?

5.3. Is er plaats voor een structurele kinderrechtenaanpak?

De Zweedse overheid stimuleert en ondersteunt de Zweedse lokale besturen in hun preventie van thuisloosheid. Ze stuurt de lokale overheden aan om gezinnen met kinderen niet uit huis te zetten.

In Canada vermijden ze gezinnen met kinderen uit huis te zetten tijdens het schooljaar. Dit omdat de Canadese overheid geen druk wil leggen op het recht op onderwijs van kinderen. Ze kiest voor een beleid dat continuïteit in onderwijs garandeert.

Is er ruimte voor een diepgaande studie van het Zweedse en Canadese beleid, met het oog op een vertaling naar het Vlaamse beleid rond thuisloosheid³?

6. Doe aan promotie vanuit het recht op wonen

De Vlaamse overheid zet in op promotie. Ze zal stappen ondernemen om meer bekendheid te geven aan onder meer de Sociale Verhuurkantoren en de huurdersbond.

We staan achter deze promotie. Zeker wanneer de promotie uit het recht op wonen vertrekt. Promotie is de eerste stap in de strijd tegen onderbescherming, een operationele doelstelling in de beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Ideaal doet de Vlaamse overheid beroep op de 'Huizen van het Kind' (HvK) om deze promotie te realiseren. De Huizen van het Kind moeten een informatieaanbod voor gezinnen met kinderen realiseren. Informatie over basisvoorzieningen en ondersteuning voor maatschappelijk kwetsbare gezinnen maakt daar deel van uit.

7. Woonwagenbeleid: een zaak van wonen, ruimtelijke ordening én inburgering

Steeds meer woonwageneigenaren worden verdreven. Ze moeten voortdurend rondtrekken terwijl ze, omwille van de kinderen, het grootste deel van het jaar op een vaste plek willen staan. Een 650-tal kinderen bevinden zich in zo'n situatie.

De Vlaamse regering wenst deze situatie aan te pakken. Ze voorziet een subsidie van 100% voor gemeenten die een woonwagenterrein willen inrichten. Ook wenst ze het woonwagenbeleid over te hevelen van inburgering naar wonen.

³ Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. *Thuisloosheid dan beëindigd worden*. Een overzicht van Europese strategieën bij het bestrijden en voorkomen van thuisloosheid. Januari 2010. www.steunpunt.be.

7.1. Verhoogde subsidiëring positief maar onvoldoende

De aanleg van terreinen 100% subsidiëren is lovenswaardig. Maar daarnaast zijn er nog kosten die met de aanleg verbonden zijn, zoals kosten die samenhangen met een vaak noodzakelijke wijziging van de ruimtelijke uitvoeringsplannen, met het beheer van het terrein en de armoede waarmee woonwagenbewoners kampen.

7.2. Integratie inspanningen blijven nodig

De Belgische woonwagenbevolking bestaat uit Voyageurs, Manoesje en Rom, drie vrij gesloten gemeenschappen die vaak in armoede leven. De 350 Rom kinderen participeren onvoldoende aan het onderwijs.

Verlegt de Vlaamse regering de focus naar een woonbeleid, dan mag dit niet leiden tot minder aandacht en middelen voor de maatschappelijke integratie van die bevolkingsgroepen en hun kinderen. Het zijn kwetsbare kinderen die recht hebben op extra ondersteuning. Ideaal krijgen lokale besturen voldoende middelen om inbedding in het sociale weefsel van de stad of gemeente te realiseren. Een beleid dat woonwagenterreinen als volwaardige woonwijk erkent, hoort daarbij.

8. Fijn samenleven in een sociale wijk is ook een kwestie van kansen in de buurt

De Vlaamse regering heeft in haar woonbeleid aandacht voor het samenleven in sociale woonwijken. Ze blijft bewonersparticipatie structureel ondersteunen via bewonersgroepen. Ze verruimt de initiatieven 'huisbewaarders in de sociale huisvesting' en wenst overlast aan te pakken. Daartoe vereenvoudigt ze de procedures voor de toezichthouders, ondersteunt ze de sociale huisvestingsmaatschappijen zodat ze gemakkelijker de huurder kan responsabiliseren voor gemaakte inbreuken. Ook zal ze de lokale overheden, politie en sociale huisvestingsmaatschappijen aanmoedigen om bij overlast GAS-ambtenaar in te zetten.

We waarderen de inspanningen van de overheid om eerst in te zetten op overleg en bemiddeling bij overlast. Bewonersgroepen en huisbewaarders bieden daartoe kansen. Ideaal houden ze rekening met de mogelijkheden en moeilijkheden die kinderen aandragen. Niet zelden is overlast een kwestie van een gebrek aan degelijke huisvesting en fysieke en psychische ruimte in de sociale wijk.